

Den Haag, 24 mei 2017

Inleiding

In uw brief van 16 februari jl. vraagt u mij om een reactie op de brief van mevrouw J. v.d. W. te U. over discriminatie van alleenstaanden in pensioenregelingen. Zij verzoekt de vaste commissie voor SZW om uit te spreken dat het discriminatieverbod «op welke grond dan ook» ook van toepassing is op alleenstaanden. Voorts is mevrouw J. v.d. W. van mening dat alleenstaanden ongelijk behandeld worden in pensioenregelingen, omdat zij ongevraagd en ongewenst moeten meebetalen aan een partnerpensioen op risicobasis en geen mogelijkheid hebben tot «opting-out» of terugbetaling van de premie. Hierbij ontvangt u mijn reactie op deze punten.

Discriminatieverbod artikel 1 Grondwet

Alleenstaanden genieten in beginsel bescherming tegen indirect onderscheid op grond van hun burgerlijke staat op grond van de Algemene wet gelijke behandeling (met name in relaties tussen burgers onderling) en op grond van artikel 1 Grondwet en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (in relaties ten opzichte van de overheid). Dit betekent dat er een objectieve rechtvaardiging moet zijn voor indirect onderscheid op grond van burgerlijke staat. Zie hierover bijvoorbeeld oordeel 2010-34 van het College voor de Rechten van de Mens, waarin het College stelt dat «onderscheid op grond van woon- en/of leefomstandigheden, waaronder de samenstelling van het huishouden, in bepaalde gevallen indirect onderscheid op grond van burgerlijke staat kan opleveren.»

Vormgeving partnerpensioen

De wijze waarop aan het partnerpensioen vorm en inhoud wordt gegeven, binnen onder andere de grenzen van het gelijkheidsbeginsel behoort tot de primaire verantwoordelijkheid van sociale partners op decentraal niveau. Sociale partners hebben de keuze om wel of niet een regeling voor partnerpensioen overeen te komen. De Pensioenwet stelt een aantal regels met betrekking tot het partnerpensioen.

Sociale partners kunnen kiezen voor een regeling met een partnerpensioen verzekerd op opbouwbasis, op risicobasis of op gemengde basis. Bij een partnerpensioen op opbouwbasis wordt per deelnemingsjaar een deel van het partnerpensioen ingekocht. Bij een partnerpensioen op risicobasis wordt geen partnerpensioen ingekocht, maar wordt jaarlijks het overlijdensrisico verzekerd in dat jaar.

Het verschil tussen beide vormen van verzekering van partnerpensioen wordt duidelijk bij beëindiging van de deelneming. In artikel 55, eerste lid, PW is bepaald dat de gewezen deelnemer bij beëindiging van de deelneming de tot dan toe opgebouwde aanspraken behoudt. Deze aanspraak dient volledig gefinancierd te zijn op het moment van beëindiging. Bij partnerpensioen op risicobasis is geen sprake van opbouw van partnerpensioen of opgebouwde waarde. Op het moment van pensioenering is er niets uit te ruilen, omdat er niets «gespaard» is. Er is slechts premie betaald voor de verzekering van het risico van overlijden tijdens de deelneming.

Dit heeft gevolgen voor de mogelijkheden om te beschikken over pensioen. Uit artikel 60, eerste lid, PW vloeit voort dat het keuzerecht, om

in plaats van partnerpensioen te kiezen voor een hoger ouderdomspensioen of een eerder ingaand ouderdomspensioen (of beide), niet geldt bij een partnerpensioen op risicobasis.

Solidariteit

In het verleden heeft uw Kamer ook vragen gesteld over discriminatie van alleenstaanden in pensioen. In de brief van 25 maart 2008¹ heeft toenmalig Minister Donner opgemerkt dat de vormgeving van het nabestaandenpensioen primair de verantwoordelijkheid is van sociale partners. Daarbij is gewezen op de ontwikkeling dat de pensioenregelingen, die sociale partners overeenkomen, een verschuiving laten zien van een «collectieve verantwoordelijkheid» van zorgplicht voor de partner naar een meer individuele verantwoordelijkheid. Dat deze ontwikkeling zichtbaar is, impliceert echter geenszins dat sociale partners niet langer een partnerpensioenregeling zouden mogen overeenkomen waarin alle werknemers deelnemen, ook de werknemers zonder partner. In dit verband verwijs ik ook naar de antwoorden op Kamervragen van 17 november 2008.²

Een collectieve verplichte verzekering van nabestaandenpensioen op risicobasis – hetgeen impliceert dat geen uitruil mogelijk is – is naar mijn mening geoorloofd (objectief gerechtvaardigd). Zoals ook is opgemerkt in de antwoorden op bovengenoemde Kamervragen gaat het om een vorm van solidariteit die in de juiste verhouding staat tot en past bij de overige vormen van solidariteit die een collectieve pensioenregeling kenmerken. De kosten van een risico-nabestaandenpensioen voor pensionering zijn relatief gering en de kans dat een deelnemer voor pensionering, al dan niet voor langere tijd, een partner krijgt voor wie hij het overlijdensrisico wil dekken, is reëel. Het afdwingen (door de wetgever) van partnerpensioen op opbouwbasis zou leiden tot aanzienlijke kostenverhogingen waardoor de dekking van nabestaandenpensioen opnieuw ter discussie kan komen te staan. Daarbij merk ik nog op dat het partijen vrij staat om afspraken te maken over het kunnen afzien van een nabestaandenpensioen op risicobasis.

De ABP-regeling

Uit informatie over de ABP-regeling is mij het volgende gebleken. In de ABP-regeling zijn afspraken, zoals een «opting-out» of een mogelijkheid om betaalde premie terug te krijgen, niet overeengekomen. Op grond van de ABP-regeling wordt bij pensioeningang voor alleenstaanden het kapitaalgedekt partnerpensioen (partnerpensioen bij overlijden vanaf 67 jaar) bij negatieve optie uitgeruild naar een hoger ouderdomspensioen. Als de alleenstaande dit niet wil dan wordt deze uitruilkeuze niet toegepast. Deze uitruilmogelijkheid wordt voor alleenstaanden standaard aangeboden en er zijn weinig alleenstaanden die aangeven hier geen gebruik van te willen maken.

Het moeten meebetalen aan een nabestaandenpensioen op risicobasis is mijns inziens een vorm van solidariteit waarvoor de sociale partners die betrokken zijn bij de ABP-regeling gekozen hebben. Dit is naar mijn mening geoorloofd binnen de kaders van het gelijkheidsbeginsel, zoals in de bovengenoemde Kamerstukken is toegelicht.

¹ Kamerstuk 30 413, nr. 108.

² Aangangsel Handelingen II 2008/09, nr. 466.

Internetconsultatie wetsvoorstel Integratiewet Awgb

Het is mij bekend dat J.v.d. W. te U. bij de internetconsultatie van het voorstel voor de Integratiewet Awgb een notitie over discriminatie van alleenstaanden in het nabestaandenpensioen heeft ingediend (samen met CISA, Centrum voor Individu en Samenleving). De betreffende notitie is openbaar en is te vinden op www.internetconsultatie.nl. Uit deze reactie blijkt dat J.v.d.W. van mening is dat «solidariteit geen excuus kan zijn voor discriminatie van alleenstaanden». Overigens is het niet gebruikelijk om reacties op een internetconsultatie van een afzonderlijk antwoord te voorzien. Dat geschiedt via de memorie van toelichting bij het betreffende wetsvoorstel.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J. Klijnsma